

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH
METODLARI****Muxanova Lazzat**

*Qo'ng'irot tumani Maktabgacha va maktab ta'lim bo'limi 47-sonli maktabning
Boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 01.03.2026**Revised: 02.03.2026**Accepted: 03.03.2026***KALIT SO'ZLAR:**

*tanqidiy fikrlash,
boshlang'ich ta'lim,
interfaol metod, aqliy
hujum, klaster, INSERT,
pedagogik texnologiya.*

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari hamda amaliy metodlari tahlil qilinadi. Tanqidiy fikrlashning pedagogik ahamiyati, uni rivojlantirishga xizmat qiluvchi interfaol metodlar va dars jarayonida qo'llash mexanizmlari yoritib beriladi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlay oladigan shaxsni tarbiyalashdir. Boshlang'ich ta'lim bosqichi esa shaxs tafakkurining shakllanishida muhim poydevor hisoblanadi. Shu sababli aynan 1–4-sinflarda o'quvchilarning fikrlash faoliyatini to'g'ri yo'naltirish katta ahamiyat kasb etadi.

Tanqidiy fikrlash tushunchasi pedagogika va psixologiyada keng o'rganilgan. U reflektiv tafakkur, tahlil qilish, baholash va mustaqil xulosa chiqarish jarayoni sifatida talqin etiladi.

Asosiy qism

Tanqidiy fikrlash — bu o'quvchining ma'lumotni qabul qilish, uni tahlil qilish, solishtirish, dalillash va baholash qobiliyatidir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ushbu ko'nikmani shakllantirish uchun maxsus metodlardan foydalanish zarur.

1. Aqliy hujum metodi

Bu metod o'quvchilarning erkin fikr bildirishiga imkon yaratadi. O'qituvchi muammo qo'yadi, o'quvchilar esa o'z fikrlarini cheklovlarsiz bayon qiladilar. Keyingi bosqichda fikrlar tahlil qilinadi va umumlashtiriladi.

2. Klaster metodi

Klaster — ma'lumotni grafik shaklda tasvirlash usuli bo'lib, markaziy tushuncha atrofida bog'liq g'oyalar joylashtiriladi. Bu usul mantiqiy bog'lanishlarni aniqlashga yordam beradi.

3. INSERT metodi

INSERT metodi matn bilan ishlash jarayonida qo'llanadi. O'quvchilar o'qish davomida belgilar qo'yish orqali ma'lumotni tahlil qiladilar va savollar shakllantiradilar.

4. Muammoli vaziyat yaratish

Dars jarayonida muammoli savollar berish o'quvchini fikrlashga undaydi. Bu sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlashga yordam beradi.

5. Rolli o'yinlar

Rolli o'yinlar o'quvchilarda empatiya, tahlil va baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Tajriba natijalari va tahlil

Interfaol metodlardan muntazam foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, mustaqil ishlash ko'nikmasini shakllantiradi hamda og'zaki va yozma nutqni rivojlantiradi.

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Mazkur metodlardan tizimli foydalanish o'quvchilarning yuqori darajadagi tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tanqidiy fikrlashning zamonaviy nazariy asoslari

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish jarayoni konstruktivistik ta'lim nazariyasi bilan chambarchas bog'liq. Konstruktivizmga ko'ra, o'quvchi bilimni tayyor shaklda olmaydi, balki uni mustaqil ravishda shakllantiradi. Bu yondashuv Lev Vygotsky tomonidan ilgari surilgan "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi bilan asoslanadi. Unga ko'ra, o'quvchi kattalar yoki tengdoshlari yordamida yuqori darajadagi fikrlash bosqichiga chiqishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pedagogika nazariyasi va tarixi bo'yicha darsliklar.
2. Boshlang'ich ta'lim metodikasi o'quv qo'llanmalari.
3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar manbalari.